

fakty umožňujú konkrétnejšie charakterizovať kandidátov na základe získaných údajov o povelaní, veku, pohlaví atď., určiť stupeň intenzity prílivu nových členov do strany podľa jednotlivých profesií, zistiť činiteľov, ktorí rozhodujúcim spôsobom vplývajú na vstup do strany, vytvoríť si určitú predstavu o ideovom profile kandidátov atď.

Výsledky výskumu poslúžia stránickým inštitúciám pri ďalšej výstavbe strany.

(ak)

● ČO S DEĽBOU PRÁCE? — Jednou z najhumánnejších ideí klasikov marxizmu-leninizmu je nepochybne idea odstránenia starého systému deľby práce v podmienkach beztriednej spoločnosti. Akademik S. G. Strumilin vo svojej štúdií *Na putjach postrojenija kommunizma** okrem iných problémov, súvisiacich s prechodom ku komunizmu, dotýka sa aj tohto.

Predovšetkým konštatuje, že niektorým autorom sa táto idea zdá zastaralou a utopickou a že iní dokonca tvrdia, že v praxi budovania socializmu a komunizmu dochádza skôr k prehľbovaniu deľby práce. S tým nemožno súhlasiť, hovorí akademik Strumilin. Je síce pravda, že v Sovietskom sväze deľba práce existuje aj dnes, no tento fakt iba potvrdzuje Leninov názor, že danú úlohu nemožno splniť v krátkom čase.

Pristupujúc k otázke rastúceho množstva povolání, podotýka, že ide vlastne o rast v počte ich názvov v rôznych výrobných. Keď použijeme skutočne vedeckú klasifikáciu, ukáže sa, že namiesto niekoľko tisíc povolání a špecializácií dostaneme 318, ktorým sa venuje viac ako 50 % pracujúcich v národnom hospodárstve Sovietskeho sväzu.

Akademik Strumilin ďalej poukazuje na to, že dokonca aj tí, čo ešte hovoria o prehľbovaní deľby práce v SSSR, musia priznať, že v súvislosti so zdokonaľovaním techniky miznú povolania späť s ťažkou nekvalifikovanou ručnou prácou, že spolu so špecializáciou zariadení dochádza i ku koncentrácii špecializovaných operácií, čím robotník prestáva byť subjektom výlučne fyzickej práce a je nútený vykonávať čoraz väčší počet funkcií duševnej práce. To ho nepochybne zblížuje s technickými a inžinierskymi kádrami. Už dnes teda môžeme jasne pozorovať tendencie, ktoré vy-

vrcholia v komunizme za podmienok najrozšírenejšej automatizácie, keď prechod od deľby práce k spĺvaniu špecializácií bude pravidlom a nie výnimkou.

(rr)

● DIELO AJ PRE FILOZOFOV. — Filozofia a matematika boli si vždy veľmi blízke a vzájomne sa plodne ovplyvňovali. Ba meno nejedného známeho matematika nájdeme aj medzi menami významných filozofov. Dnes, pri značnej špecializácii vied a bohatej diferencovanosti samej filozofie, zostal bezprostredný kontakt filozofie s matematikou hlavne v niektorých disciplínach, predovšetkým u logikov a pracovníkov v špeciálnych prírodovedných disciplínach. Avšak nielen im, ale aj záujemcom o dejiny vied a vývin vedeckého myslenia vôbec P. Labérenne odporúča do pozornosti novú prácu autorského kolektívu Nicolas Bourbaki *Základy dejín matematiky*¹. Podľa Labérenna ide o pozoruhodné a metodicky podnetné dielo nadaných matematikov (Nicolas Bourbaki je kolektívny pseudonym). Na rozdiel od bežného typu prác z histórie vied, ktoré bazirujú na detailoch svojich špeciálnych disciplín a neprenikajú za ne k celku ľudského vedenia, táto kniha podáva nielen vnútorný mechanizmus matematických objavov, ale odhaľuje aj ich historický dosah a základné historicko-vývinové tendencie. A preto toto dielo podľa Labérenna — napriek určitým, a na prvý pohľad značným nedostatkom (napr. neujasnenosť pojmu pravdy v matematike, nezakryvané sympatie k formalizujúcim tendenciám súčasnej matematiky a zaznávajúce tradičných foriem atď.) — vytvára presvedčivý obraz o vývine matematiky ako o vrcholne presnom nástroji ľudského poznania, schopnom chápať tak najvšeobecnejšie analógie, ako aj analyzovať veľmi zložité štruktúry.

(cv)

● V ČOM HĽADAŤ PODSTATU KULTÚRNEJ REVOLÚCIE? — Otázky kultúrnej revolúcie upútávajú v súčasnej dobe pozornosť mnohých teoretických pracovníkov u nás i v zahraničí. Medziiným sa diskutuje aj o podstate socialistickej kultúrnej revolúcie. Zaujímavú myšlienku v súvislosti s tým vyslovil mladý bulharský filozof Stojan Michajlov vo

¹ Nicolas Bourbaki, *Éléments d'histoire des mathématiques*, Paris, Herman 1960.

* Socekgiz, Moskva 1959, 104 strán.

svojej knihe *Likvidirane na protivopoložnosti medzi umstvenija i fizičeskija truda*. Podľa jeho názoru „základným obsahom, vlastnou podstatou kultúrnej revolúcie ako nutnej hlavnej súčasti socialistických spoločenských premien je práve odstránenie protikladu medzi duševnou a fyzickou prácou“ (c. d., str. 91).

Autor poznamenáva, že na túto okolnosť sa v doterajšej literatúre buď zabúdalo, alebo sa podceňovala. O kultúrnej revolúcii sa najčastejšie hovorí ako o rozširovaní siete škôl, ako o zvyšovaní kultúrnej úrovne pracujúcich, t. j. z hľadiska kvantitatívnych ukazovateľov. Tým sa však zatlačia do pozadia základný fakt, že totiž nevyhnutným predpokladom akýchkoľvek kvantitatívnych zmien musí byť kvalitatívna zmena v charaktere triednych funkcií duševnej práce. Má to tiež ten následok, že sa kultúrna revolúcia nechápe ako zásadná premena a skok, ale skôr ako mechanický proces rastu.

Zdá sa, že ide naozaj o podnetnú myšlienku a že jej hlbšie teoretické spracovanie a zdôvodnenie by mohlo obohatiť pojem kultúrnej revolúcie.

(rr)

● AKTUÁLNE PROBLÉMY SÚČASNOSTI¹

— Nesporne kladnou stránkou nového filozofického zborníka brnenskej univerzity je jeho koncentrované zameranie na najaktuálnejšie problémy filozofického myslenia, medzi ktorými stále viac do popredia vystupujú problémy etické. O „antropocentrickom“ zameraní zborníka svedčí to, že väčšina článkov sa zaoberá priamo etickou problematikou.

Úvodná časť *O vedeckém pojetí vědeckého ateismu* (J. Macháček) je venovaná otázkam ateistickej propagandy z hľadiska kultúrnej revolúcie a dôvršovania výstavby socializmu. L. Nový kritizuje Masarykovu filozofiu života (*Ke kritice Masarykovy filosofie života*), V. Blažek polemizuje s Plechanovom o materialistickom antropologizme (*Od abstrakního ke konkrétnímu člověku*) a K. Hlavoň kriticky hodnotí prácu K. Máchu a M. Marušiaka *Etika a dnešek*. V stati *Emotivní etika* (J. Macháček) sa kriticky analyzuje na

Západe veľmi rozšírená „emotívna“ etická teória.

Logickým otázkam sú venované články *K diskusi o logice* (J. Macháček) a *O předmětu dialektické a formální logiky* (J. Gabriel).

Do oblasti dejín filozofie zasahuje stať J. Cetla *K pojetí raného západoevropského pozitivismu*. Na základe najnovších výskumov sovietskej filozofie sa autor snaží odhalit špecifické črty Comtovhov pozitívizmu, ktorý do nedávna bol stotožňovaný s machizmom.

V zborníku je uverejnený i referát J. Cetla, prednesený na vedeckej konferencii brnenskej filozofickej fakulty *Některé filosofické problémy umeleckého realismu*, v ktorom autor podáva podnetnú formuláciu špecifickej povahy realistického zobrazenia skutočnosti.

J. P.

● *O METÓDACH KONKRÉTNĚHO SOCIOLOGICKÉHO VÝSKUMU*. — Voprosy filozofii* priniesli pod týmže titulom zaujímavý článok, v ktorom sa známi sovietski autori M. N. Rutkevič a L. N. Kogan zaoberajú niektorými otázkami spoločenského výskumu.

Predmetom konkrétneho sociologického výskumu v zmysle poňatia autorov je predovšetkým *súčasný* život spoločnosti, jednotlivé jeho stránky. Na rozdiel od iných vied, ktoré tiež skúmajú určité stránky súčasného života spoločnosti (politická ekonómia, právo a i.), konkrétne sociologický výskum stavia si za cieľ ukázať, ako dotýčny skúmaný spoločenský jav súvisí s ostatnými stránkami spoločenského života, ako na ne vplýva, pričom sociológovia-marxisti vychádzajú zo zákonitostí vývinu spoločnosti, objavených Marxom.

S ohľadom na špecifickosť predmetu konkrétneho sociologického výskumu autori rozoberajú metodologické otázky tohto výskumu. Konštatujú, že kým marxistická sociológia a konkrétne sociologický výskum bežvyhradne vychádzajú z teoretických a metodologických princípov dialektického a historického materializmu, zatiaľ buržoázna sociológia postráda pevný teoretický základ, ba takýto základ, najmä „empirická sociológia“, úplne ignoruje. Tak sa buržoázna sociológia ocitá len pri opi-

* BAV, Sofia 1959, 220 strán.

¹ *Sborník prací Filosofické fakulty brněnské university*, roč. IX, 1960, řada filosofická, 142 strán.

* M. N. Rutkevič — L. N. Kogan, *Voprosy filozofii*, č. 3, 1961.